

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Pwyllgor Polisi Cynllunio
Dyddiad:	15 Ionawr 2026
Pwnc:	Papur Pwnc Gwastraff
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Nicola Roberts (Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch Pennaeth Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur yr Adroddiad:	John Ifan Williams (Rheolwr Polisi Cynllunio)
Ffôn:	
E-bost:	DewiJones@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Mae'n berthnasol i bob Aelod Lleol

1.0 Pwrpas yr Adroddiad

1.1 Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi cynnwys y papur pwnc ar wastraff sy'n cefnogi'r gwaith o baratoi Cynllun Datblygu Lleol newydd ar gyfer Ynys Môn. Y papur:

- Adolygu'r sylfaen dystiolaeth bresennol ar gyfer rheoli gwastraff;
- ystyried effeithiolrwydd polisiâu gwastraff y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd: a
- adnabod newidiadau mewn amgylchiadau a all arwain at fod angen gwneud addasiadau i bolisi neu ddyraniadau tir.

2.0 Penderfyniad sydd ei angen

2.1 Mae'r wybodaeth, amcanion ac opsiynau yr adroddwyd arnynt yn y papur wedi'u nodi a'u derbyn gan y Pwyllgor fel y sylfaen ar gyfer datblygu polisiâu cynllunio gwastraff fydd yn cael eu cynnwys yn y Cynllun Datblygu Lleol newydd. Gofynnir i'r aelodau nodi canfyddiadau'r Papur Pwnc Gwastraff yn ffurfiol a chymeradwyo Opsiwn B (Gwellu Polisi) fel y dull a ffafrir ar gyfer datblygu polisiâu rheoli gwastraff o fewn y Cynllun Datblygu Lleol newydd.

2.2. Bydd y gefnogaeth yn caniatáu swyddogion i baratoi polisiâu drafft manwl fydd yn:

- darparu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref (CAGCau) newydd yng Nghaergybi a Gogledd Ynys Môn;
- cryfhau cefnogaeth polisi ar gyfer ailgylchu deunydd Adeiladu a Dymchwel (C&D) a datblygu agregau eilaidd;
- diogelu seilwaith gwastraff presennol rhag datblygiad anghydnaws; a

- sicrhau bod polisïau cynllunio gwastraff yn adlewyrchu egwyddorion yr economi gylchol a nodir yn *Mwy nag Ailgylchu (2021)* a *Pholisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12*.

3.0 Cyd-destun y polisi gwastraff

3.1 Mae'r papur yn egluro cyd-destun y polisi ar gyfer cynllunio gwastraff, ac mae'n rhestru'r hierarchaeth ganlynol o ddogfennau polisi a gofynion statudol cenedlaethol fel sylfaen i arwain y gwaith o ddatblygu polisïau cynllunio gwastraff cynaliadwy:

- Polisi Cynllunio Cymru:
- Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 21: Gwastraff
- Tuag at Ddyfodol Diwastraff
- Y Cynllun Sector Casgliadau, Seilwaith a Marchnadoedd
- Cynllun y Sector Trefol
- Cynllun Sector Adeiladu a Dymchwel (C&D)
- Cynllun y Sector Gweithgynhyrchu, Gwasanaethu a Manwerthu Bwyd
- Ailgylchu Bwyd
- Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017

3.2 Mae Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn ar hyn o bryd yn darparu'r cyd-destun lleol ar gyfer gwneud penderfyniad am geisiadau cynllunio sy'n ymwneud â gwastraff ac mae'n cynnwys tri pholisi penodol sy'n ymwneud â gwastraff.

4.0 Newidiadau cyd-destunol ers mabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

4.1 Mae nifer o newidiadau cyd-destunol ers mabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn 2017 wedi'u nodi yn y papur pwnc a sut y bydd y rhain yn effeithio ar ddatblygiad polisïau cynllunio gwastraff yn y dyfodol.

4.2 Mae'r materion canlynol wedi'u hamlygu fel rhai sydd â goblygiadau ar gyfer datblygu polisi yn y Cynllun Datblygu Lleol newydd:

- Tueddiadau Treth Tirlenwi a Gwaredu – dylai lefelau trethiant uwch leihau dibyniaeth ar dirlenwi a blaenoriaethu ailddefnyddio ac ailgylchu, yn enwedig gwastraff adeiladu a dymchwel anadweithiol;
- Datblygiadau Seilwaith Rhanbarthol – Mae sefydlu cyfleuster Ynni-o-Wastraff (EfW) Parc Adfer yng Nglannau Dyfrdwy, fel rhan o Brosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (rhwng Ynys Môn, Gwynedd, Conwy, Sir Ddinbych a Sir y Fflint), yn darparu capasiti rhanbarthol hirdymor ar gyfer trin gwastraff cartref trefol gweddilliol. I gyd-fynd â hyn, mae cyfleuster Treulio Anaerobig GwyrïAD (AD) yn Llwyn Isaf, ger Caernarfon, yn prosesu gwastraff bwyd a gesglir o Ynys Môn a Gwynedd. Gyda'i gilydd, mae'r cyfleusterau hyn yn darparu capasiti trin

rhanbarthol diogel a chynaliadwy, gan gefnogi dargyfeirio o safleoedd tirlenwi a symud i fyny'r hierarchaeth gwastraff.

- Perfformiad Gwastraff Awdurdod Lleol - Mae cyfraddau ailgylchu Ynys Môn yn rheolaidd oddeutu/uwch na 65% ac ar y trywydd iawn i gyrraedd y targed o 70% erbyn 2025.
- Materion lleol sy'n gysylltiedig â gwastraff – gwelir diffyg cyfleusterau ailgylchu gwastraff cartref i wasanaethu ardaloedd Ynys Cybi a Gogledd Ynys Môn fel rhwystrau posibl i gyflawni cyfraddau ailgylchu uwch;
- Defnydd amhriodol o Eithriadau U1 – mae camddefnyddio'r mecanwaith hwn yn tanseilio effeithiolrwydd yr hierarchaeth gwastraff, yn peri risgiau amgylcheddol, ac yn creu anawsterau i'r tîm gorfodi cynllunio;
- Proffil a risgiau llif gwastraff – mae gwastraff adeiladu a dymchwel wedi'i nodi fel y prif lif gwastraff ac nid oes gan lawer ohono allfa adfer glir ac mae'n cael ei dirlenwi mewn cyfleusterau anadweithiol. Gall hefyd arwain at dipio anghyfreithlon mewn rhai amgylchiadau. Dylai polisi gefnogi cyfleusterau trin a thrwy hynny gefnogi marchnadoedd agregau eilaidd ac agregau wedi'u hailgylchu cryfach.

4.3 O ystyried y gallai sawl prosiect mawr a allai gynnwys Porthladd Rhydd Ynys Môn, Wylfa, trydydd croesfan Afon Menai, ac amddiffynfeydd arfordirol mawr gael eu gweithredu yn ystod oes y Cynllun Datblygu Lleol newydd, a bod gwastraff A&D yn cynrychioli'r gyfran fwyaf o'r gwastraff a gynhyrchir ar Ynys Môn, mae'r papur yn awgrymu y dylai'r Cynllun newydd flaenoriaethu ailgylchu A&D, sicrhau y gellir darparu digon o gyfleusterau gosod a swmpio ar dir cyflogaeth yn ogystal â mynd i'r afael â diffygion yn y ddarpariaeth gwasanaethau lleol sy'n gysylltiedig â chyfleusterau ailgylchu cartrefi.

5.0 Darpariaeth ac angen

5.1 Wrth amlinellu'r ddarpariaeth bresennol o safleoedd rheoli gwastraff ar yr Ynys, gan gynnwys safleoedd mwynder dinesig, cyfleusterau trosglwyddo gwastraff a mynediad at gapasiti trin gwastraff gweddilliol ac organig rhanbarthol a nodwyd uchod, mae'r papur yn nodi ystod eang o gapasiti'r sector cyhoeddus a phreifat sy'n darparu ar gyfer gwastraff amrywiol. Fodd bynnag, er gwaethaf cydnabod bod y trefniadau presennol yn ddigonol yn gyffredinol, mae'r papur yn nodi dau faes sy'n peri pryder lle dylid gwneud darpariaeth i sicrhau cyfraddau uchel parhaus o ailddefnyddio ac ailgylchu.

5.2 Mae'r diffygion yn y ddarpariaeth a nodwyd yn y papur yn ymwneud â'r angen i:

- Cryfhau cefnogaeth ar gyfer ailgylchu deunydd adeiladu a dymchwel ac agregau eilaidd; a
- Darparu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref ar gyfer Ynys Cybi/Caergybi a Gogledd Ynys Môn/Amlwch naill ai drwy ddyrannu safleoedd priodol neu drwy ddatblygu polisi sy'n galluogi datblygu

safleoedd o'r fath ar dir cyflogaeth pe bai diffyg safleoedd ar gael i'w dyrannu.

6.0 Diogelu cyfleusterau

6.1 Mae'r papur yn nodi safleoedd presennol ar yr Ynys y dylid eu diogelu rhag datblygiad amhriodol neu anghydnaws er mwyn sicrhau parhad y ddarpariaeth, a thrwy hynny gyfrannu at lefelau uchel parhaus o ailddefnyddio ac ailgylchu.

6.2 Mae'r cyfleusterau sydd ar gael ar hyn o bryd yn cynnwys y canlynol:

Cyfleuster	Lleoliad	Gweithredwr
Trefol		
HWRC	Penhesgyn, Porthaethwy	CSYM
	Cae'r Glaw, Gwalchmai	
Compostio	Penhesgyn, Porthaethwy	
Gorsaf Trosglwyddo Gwastraff	Penhesgyn, Porthaethwy	
Dinesig Gweddilliol	Parc Adfer, Stad Ddiwydiannol Glannau Dyfrdwy	Contract Rhanbarthol
Gwastraff Organig	Gwyrriad AD, Llwyn Isaf, Clynnog	
Masnachol		
Gorsaf Trosglwyddo Gwastraff	Bryngwran	Humphries Waste
	Stad Ddiwydiannol Mona	Veolia
	Stad Ddiwydiannol Gaerwen	Sgipiau Gwyrdd Cymru Lân
Ailgylchu anadweithiol/C&D/agregau	Chwarel Cae'r Glaw, Gwalchmai	Hogan Aggregates
	Chwarel Rhuddlan Bach, Brynteg	Clive Hurt
	Chwarel Nant Newydd, Brynteg	
	Chwarel Bwlch Gwyn, Gaerwen	Anglesey Aggregates
Treuliad Anaerobig (AD)	Stad Ddiwydiannol Mona	
Compostio	Star, Gaerwen	Maple
Ailgylchu metel a dadlygru cerbydau cludo nwyddau	Stad Ddiwydiannol Gaerwen	Phoenix Metals
	Pentre Berw	K. Matthews

7.0 Materion, amcanion ac opsiynau

7.1 Nodwyd y canlynol fel y materion allweddol i'w hystyried mewn perthynas â datblygu polisi:

- Capasiti strategol – diwallu anghenion gweddilliol ac organig drwy Barc Adfer/Gwyrdd; dim diffyg strategol.
- Adeiladu a Dymchwel – >160,000t wedi'i reoli (2022); dibyniaeth ar safleoedd tirlenwi segur am gyfran; cryfhau ailgylchu Adeiladu a Dymchwel/agregau eilaidd. Mae dau fudd – mae'n helpu i leihau dibyniaeth ar agregau cynradd ac yn cynyddu cyfraddau ailgylchu.
- Amaethyddol/organig – ffrwd sylweddol; cynnal darpariaeth hyblyg drwy dreulio amser yn treulio anaerobig/compostio.
- Perfformiad ailgylchu – yn gyson gryf; angen buddsoddiad parhaus i gynnal/datblygu.
- Bylchau yng ngwasanaeth Caergybi a Gogledd Ynys Môn – absenoldeb Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref mewn trefi mawr ar yr Ynys.
- Diogelu – amddiffyn Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref, seilwaith trosglwyddo, compostio a swmpio rhag datblygiad anghydnaws.
- Pwysau galw – mae angen cynllunio ar gyfer prosiectau mawr a thwf (Porthladd Rhydd, Wylfa, croesfan Menai, amddiffyn arfordirol, yr angen am dai) felly mae angen ychwanegu hyblygrwydd at bolisiâu datblygu ar raddfa fawr.

7.2 Nodwyd y canlynol fel prif amcanion y Cynllun newydd:

- Cynnal digonolrwydd strategol drwy gcontractau trin rhanbarthol.
- Hyrwyddo ailgylchu deunydd Adeiladu a Dymchwel ac agregau eilaidd, gan leihau dibyniaeth ar safleoedd tirlenwi segur a chynyddu'r defnydd o agregau wedi'u hailgylchu.
- Ymgorffori egwyddorion yr economi gylchol (Tu Hwnt i Ailgylchu, 2021) ar draws polisiâu.
- Sicrhau Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref Caergybi a Gogledd Ynys Môn i gau'r bwlch gwasanaeth.
- Diogelu seilwaith allweddol (Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref, trosglwyddo, compostio, swmpio).
- Monitro ac ymateb gan ddefnyddio Cyfoeth Naturiol Cymru, StatsWales, Adroddiadau Monitro Gwastraff Blyneddol (angen eu cadw'n gyfredol). Mae angen i NMWPS a'r Adran Gwastraff gydweithio ar batrymau cudd-wybodaeth ar lawr gwlad.

7.3 Ystyrir mai'r opsiynau mewn perthynas â'r ymateb polisi yw:

- **Opsiwn A:** Gwneud Dim – cadw at ddull y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd; ni fyddai'n mynd i'r afael â chanolfannau ailgylchu gwastraff cartref Caergybi a Gogledd Ynys Môn nac yn gwella ailgylchu deunydd adeiladu a dymchwel.
- **Opsiwn B:** Gwella Polisi (Dewisol) – diweddarau polisiâu i:

- cefnogi'r gwaith o ddarparu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref yng Nghaergybi a Gogledd Ynys Môn (dyrannu neu alluogi ar dir cyflogaeth);
- cryfhau cyfraddau ailgylchu deunydd Adeiladu a Dymchwel/agregau eilaidd – yn unol â phapur Mwynau;
- ymgorffori diogelu cyfleusterau allweddol;
- adlewyrchu blaenoriaethau'r economi gylchol yn unol â PPW12 a Thu Hwnt i Ailgylchu.

8.0 Casgliad

- 8.1 Mae cyfraddau ailddefnyddio ac ailgylchu ar yr Ynys yn gyffredinol gryf gydag amrywiaeth dda o gyfleusterau ar gael yn y sectorau cyhoeddus a phreifat. Mae'r capasiti rhanbarthol a ddarperir gan Barc Adfer a Gwryiad AD yn golygu nad oes diffyg strategol o ran capasiti triniaeth.
- 8.2 Fodd bynnag, mae'r diffyg capasiti trin segur/C&D ar gyfer rhai mathau o wastraff a'r ddibyniaeth ar safleoedd tirlenwi i ddiwallu anghenion rheoli angen sylw a chryfhau er mwyn sicrhau y gellir cynyddu cyfraddau ailgylchu o ran agregau wedi'u hailgylchu/eilaidd gradd is gyda'r fantais ychwanegol o leihau pwysau ar adnoddau agregau cynradd.
- 8.3 Yn ogystal, mae diffyg Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref i wasanaethu Ynys Cybi/Caergybi a Gogledd Ynys Môn yn gyfle i fynd i'r afael â diffygion yn hyn o beth. Gall y cynnydd mewn capasiti gyfrannu at gyfraddau ailgylchu uwch ac, o bosibl, lleihau achosion o dipio anghyfreithlon.
- 8.4 Mae Opsiwn B, a amlinellwyd uchod, yn darparu modd i ddiweddarau polisïau presennol y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd wrth fynd i'r afael â diffygion yn y capasiti rheoli gwastraff presennol.

9.0 Argymhelliad

- 9.1 Argymhellir fod aelodau'n cefnogi canfyddiadau'r Papur Pwnc Gwastraff yn ffurfiol a chymeradwyo Opsiwn B (Gwella Polisi) fel y dull a ffafrir ar gyfer datblygu polisïau rheoli gwastraff o fewn y Cynllun Datblygu Lleol newydd.
- 9.2 Bydd y gymeradwyaeth hon yn awdurdodi swyddogion i fwrw ymlaen â pharatoi polisïau Cynllun Datblygu Lleol drafft sy'n:
- darparu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref (CAGCau) newydd yng Nghaergybi a Gogledd Ynys Môn;
 - cryfhau'r gefnogaeth ar gyfer ailgylchu deunyddiau Adeiladu a Dymchwel (C&D) a chynhyrchu agregau eilaidd, gan leihau dibyniaeth ar safleoedd tirlenwi anadweithiol;
 - ymgorffori diogelu seilwaith allweddol ar gyfer rheoli gwastraff ac ailgylchu er mwyn cynnal capasiti hirdymor a gwydnwch gweithredol; ac
 - alinio polisi lleol ag amcanion economi gylchol Tu Hwnt i Ailgylchu (2021) a Pholisi Cynllunio Cymru Rhifyn 12.

9.3 Yn dilyn cymeradwyaeth y Pwyllgor, bydd swyddogion yn ymgorffori'r egwyddorion hyn yn y fframwaith polisi drafft ar gyfer ymgynghori a'u cynnwys yn Nghynllun Adnau y Cynllun Datblygu Lleol newydd.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

ynysmon.llyw.cymru

Cynllun Datblygu Lleol Ynys Môn 2024–2039

Papur Pwnc – Gwastraff

Drafft f1.1

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn y Saesneg
This document is also available in English.

Hanes y ddogfen

Fersiwn	Awdur	Adolygwyd gan	Awdurdodwyd gan	Sylwadau
1.0	RWW			Drafft cyntaf ar gyfer dosbarthu ac arsylwadau
1.1	RWW			Diweddarwyd yn dilyn arsylwadau

DRAFT

CYNNWYS

1.0 CYFLWYNIAD

Rôl Cynllunio Gwastraff ar Ynys Môn
Y berthynas â Phapur Pwnc Gwastraff Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd 2015
Cwmpas a Chyfngiadau

2.0 CYD-DESTUN Y POLISI

Trosolwg
Polisi Cynllunio Cymru
Nodyn Cyngor Technegol 21: Gwastraff
Tuag at Ddyfodol Diwastraff
Cynllun y Sector Casgliadau, Seilwaith a Marchnadoedd
Cynllun y Sector Trefol
Cynllun y Sector Adeiladu a Dymchwel
Cynllun y Sector Gweithgynhyrchu, Gweini ac Adwerthu Bwyd
Mwy nag Ailgylchu (2021)
Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017
Cyd-destun Polisi'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Presennol

3.0 CANFYDDIADAU'R ADRODDIAD MONITRO

Perfformiad Is-gynhyrchion Gwastraff ac Ailgylchu (StatsCymru - pennawd)
Gwastraff a Reolir gan Gyfleusterau ar Ynys Môn (NRW WDI 2022)
Gwastraff a Waredwyd o Gyfleusterau ar Ynys Môn (NRW WDI 2022)
Cymhariaeth â Llinell Sylfaen 2015

4.0 NEWIDIADAU CYD-DESTUNOL

Treth Dirlenwi a Thueddiadau Gwaredu
Datblygiadau Seilwaith Rhanbarthol
Perfformiad Gwastraff yr Awdurdod Lleol
Materion Lleol - Tipio Anghyfreithlon Caergybi
Gogledd Ynys Môn - Mynediad at Wasanaethau ac Ailgylchu
Esemptiadau U1 - Defnydd Priodol a Chamddefnyddio
Proffil Ffrwd Wastraff a Risgiau
Goblygiadau i'r CDLI newydd
Twf a Phrosiectau Mawr - Pwysau'r Galw

5.0 DARPARIAETH AC ANGEN

Darpariaeth yr awdurdod lleol a chontractau rhanbarthol
Cyfleusterau'r sector preifat a masnachwyr
Asesiad Digonolrwydd
Bwlch a Nodwyd - Caergybi a Gogledd Ynys Môn
Goblygiadau i'r CDLI newydd
Galw yn y Dyfodol - Prosiectau Mawr a Senarios Twf
Capasiti Safleoedd Tirlenwi ac Adfer Chwareli Anweithredol

*Dull o ddewis deunyddiau
Pwynt chwilio*

6.0 DIOGELU

*Y Sefyllfa Bresennol
Cyfleusterau y mae Angen eu Diogelu ar Ynys Môn
Goblygiadau Polisi i'r CDLI newydd*

7.0 MONITRO

*Ffynhonnell Data
Dull Adolygu*

8.0 MATERION, AMCANION AC OPSIYNAU

*Mater Allweddol
Amcanion i'r CDLI newydd
Opsiynau ar gyfer Ymateb Polisi*

Cefndir

Mae hwn yn un o ystod o Bapurau Pwnc a Cefndir a baratowyd i gynnig gwybodaeth fanylach ac egluro dull gweithredu'r Cynllun ar gyfer gwahanol bynciau a materion sy'n effeithio ar Ardal y Cynllun Datblygu Lleol. Mae'r Papur hwn yn canolbwyntio'n benodol ar reoli gwastraff. Mae'n darparu cefndir, sylfaen dystiolaeth a monitro sy'n hysbysu'r gwaith o nodi materion, amcanion ac opsiynau ar gyfer y Cynllun Adneuo.

Y Cynllun Adneuo yw'r ail gam statudol wrth baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI). Bydd y CDLI yn siapio twf a datblygiad cymunedau yn Ardal y Cynllun Datblygu Lleol yn y dyfodol a bydd yn nodi'r polisiau a'r dyraniadau tir y bydd ceisiadau cynllunio yn cael eu hasesu yn eu herbyn.

Bydd y Cynllun Adneuo'n cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru, a fydd yn penodi archwilydd annibynnol i asesu cadernid y Cynllun yn yr Archwiliad Cyhoeddus. Os yw'r Arolygydd o'r farn bod y Cynllun yn gadarn, byddir yn argymhell ei fabwysiadu. Ar ôl ei fabwysiadu, bydd y CDLI newydd yn disodli Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Ynys Môn a Gwynedd (2017) fel y cynllun datblygu statudol ar gyfer Awdurdod Cynllunio Lleol Ynys Môn.

Gellir darllen y Papur Pwnc hwn ar ei ben ei hun neu ar y cyd â'r Papurau Pwnc a Phapurau Cefndir eraill a baratowyd i roi darlun llawn o Ardal y Cynllun Datblygu Lleol.

Gallwch gyfeirio at y Papur Pwnc hwn fel sail ar gyfer ymgysylltu; fodd bynnag, dim ond sylwadau a wneir ar y Cynllun Adneuo ei hun fydd yn cael eu hystyried gan yr Arolygydd yn ystod yr Archwiliad Cyhoeddus.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu os hoffech drafod unrhyw un o'r Papurau Pwnc neu Bapurau Cefndir gydag aelod o'r Tîm Polisi Cynllunio, gallwch gysylltu â ni:

planningpolicy@anglesey.llyw.cymru

Yn ysgrifenedig at:
Tîm Polisi Cynllunio (CDLI)
Cyngor Sir Ynys Môn
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7TW

Ffôn: 01248 752428

1.0 CYFLWYNIAD

1.1 Mae'r Papur Pwnc Gwastraff hwn yn cefnogi'r gwaith o baratoi CDLI newydd Ynys Môn (2024-2039). Mae'n adolygu'r sylfaen dystiolaeth bresennol ar gyfer rheoli gwastraff, yn ystyried effeithiolrwydd polisiâu gwastraff cyfredol y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, ac yn nodi newidiadau mewn amgylchiadau a allai olygu bod angen diwygio polisiâu neu ddyraniadau tir. Mae'n adeiladu ar Bapur Pwnc 12 (Gwastraff) a baratowyd ar y cyd â Gwynedd ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (2015) ond mae'n cael ei ddiweddarau i adlewyrchu amgylchiadau penodol Ynys Môn fel awdurdod unigol sy'n paratoi cynllun newydd.

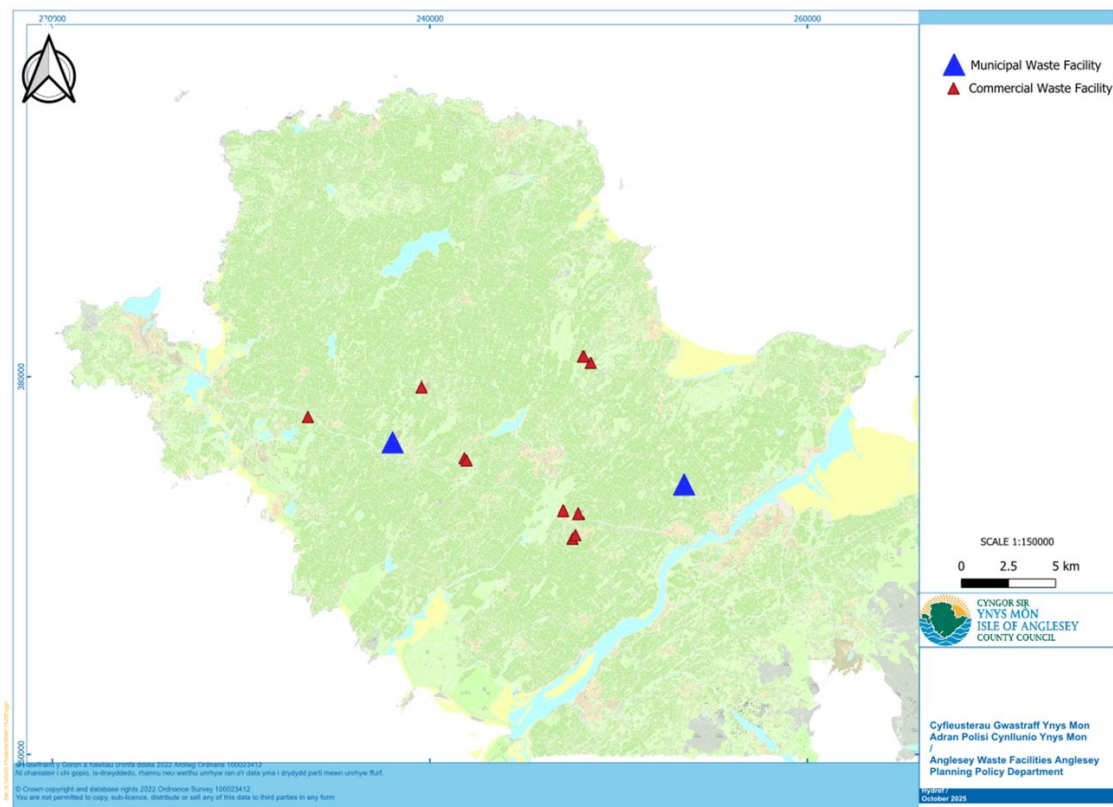
Rôl Cynllunio Gwastraff ar Ynys Môn

1.2 Fel y'i diffinnir yn Erthygl 3(1) o'r Gyfarwydddeb Fframwaith Gwastraff (Cyfarwydddeb 2008/98/EC), mae rheoli gwastraff yn cwmpasu "*casglu, cludo, adfer a gwaredu gwastraff, gan gynnwys goruchwyllo gweithrediadau o'r fath ac ôl-ofal safleoedd gwaredu.*" O fewn y fframwaith hwn, pwrpas rheoli gwastraff yw diogelu iechyd pobl a'r amgylchedd wrth symud deunyddiau i fyny'r hierarchaeth wastraff drwy atal, ailddefnyddio, ailgylchu ac adfer. Mae rheoli gwastraff yn effeithiol yn ofyniad statudol yn y system gynllunio ac mae gan Ynys Môn hanes cryf o ailgylchu a dargyfeirio o safleoedd tirlenwi, a gall fanteisio ar seilwaith sefydledig, gan gynnwys safleoedd amwynder dinesig, cyfleusterau trosglwyddo gwastraff, a mynediad at gapasiti trin gweddilliol ac organig rhanbarthol ym Mharc Adfer (Ynni o Wastraff) a Gwriad (Treulio Anaerobig). Bydd y CDLI newydd yn sicrhau bod polisiâu'n parhau i gyd-fynd ag amcanion cenedlaethol ac yn darparu fframwaith hyblyg i ymateb i newid ac anghenion gweithredol ar draws yr Ynys.

Y berthynas â Phapur Pwnc Gwastraff Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd 2015

1.3 Sefydlodd Papur Pwnc Gwastraff y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (2015) fod seilwaith gwastraff Ynys Môn yn ddigonol i ddiwallu'r anghenion a ragwelir, gyda thriniaeth weddilliol i'w sicrhau drwy Brosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru. Mae'r casgliadau hyn yn dal yn ddilys i raddau helaeth; mae'r Papur hwn yn diweddarau'r llinell sylfaen gan ddefnyddio Adnodd Archwilio Data Gwastraff Cyfoeth Naturiol Cymru (2022 a 2024) a StatsCymru, yn ymgorffori newidiadau polisi (*Mwy nag Ailgylchu*, 2021), ac yn cyd-fynd ag amcanion economi gylchol. Mae'r map isod yn dangos lleoliadau cyfleusterau rheoli gwastraff presennol yr Ynys yn y sector trefol a phreifat.

Ffigur 1: Map yn dangos lleoliad cyfleusterau rheoli gwastraff Ynys Môn

Cwmpas a Chyfyngiadau

1.4 O ran ei gwmpas, mae'r papur yn ymdrin â gwastraff trefol, masnachol a diwydiannol (C&I) nad yw'n beryglus, a gwastraff adeiladu a dymchwel (C&D) ar Ynys Môn. Mae gwastraff peryglus ac ymbelydrol yn dod o dan gyfundrefnau ar wahân. Y brif flwyddyn gyfeirio ar gyfer data yw 2022 (NRW WDI), gyda thueddiadau o ystadegau diweddaraf Llywodraeth Cymru. O ran ei gyfyngiadau, gall adroddiadau gweithredwyr arwain at fylchau/anghysondebau, yn enwedig ar gyfer cyfleusterau wedi'u hesemptio neu ddeunyddiau diwedd gwastraff. Er bod ystadegau diweddar yn dangos cynnydd tymor byr mewn gwarediadau tirlenwi anadweithiol ("cyfradd is"), mae'r llwybr hirdymor yn parhau i fod yn ostyngiad yn y ddibyniaeth ar dirlenwi; dylai'r polisi barhau i fod yn hyblyg.

2.0 CYD-DESTUN Y POLISI

Trosolwg

2.1 Mae cynllunio gwastraff yng Nghymru yn cael ei arwain gan hierarchaeth o ddogfennau polisi cenedlaethol a gofynion statudol sydd, gyda'i gilydd, yn llywio Cymru tuag at economi gylchol. Mae'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn darparu'r fframwaith polisi lleol presennol ar gyfer Ynys Môn a Gwynedd.

Polisi Cynllunio Cymru (PCC12)

2.2 Mae PCC12 yn nodi polisiâu cynllunio defnydd tir Llywodraeth Cymru (a gefnogir gan Nodiadau Cyngor Technegol). Mae'n egluro rôl y system gynllunio o ran

hwyluso rheoli gwastraff yn gynaliadwy, gan gydnabod trawsnewid yn y sector a'r angen i wneud y defnydd gorau o adnoddau perthnasol. Mae'n hyrwyddo'r economi gylchol drwy ddewisiadau dylunio sy'n atal gwastraff ac yn darparu fframwaith ar gyfer gwneud penderfyniadau i ddarparu rhwydwaith integredig o gyfleusterau yn agos at y ffynhonnell.

Nodyn Cyngor Technegol (TAN) 21: Gwastraff

2.3 Mae TAN 21 yn cadarnhau bod Polisi Cynllunio Cymru, TAN 21, Cynlluniau Datblygu Lleol, *Tuag at Ddyfodol Diwastraff* a Cynlluniau'r Sector gyda'i gilydd yn cynnwys y "cynllun rheoli gwastraff cyffredinol ar gyfer Cymru". Mae'n gofyn am gapasiti adfer a gwaredu digonol ar yr un pryd ag osgoi gorddarpariaeth ac mae'n gosod gofynion monitro rhanbarthol (gan gynnwys Adroddiadau Monitro Cynllunio Gwastraff a sbardunau tirlenwi gwag ar lefel ranbarthol).

Tuag at Ddyfodol Diwastraff (TZW)

2.4 Tuag at Ddyfodol Diwastraff yw'r strategaeth gyffredinol: cerrig milltir tymor canolig hyd at 2024/25 a dyheadau tymor hwy hyd at 2050, gan gynnwys perfformiad ailgylchu uchel, capiau ar ynni o wastraff a thirlenwi, a symud i fyny'r hierarchaeth gwastraff.

Cynllun y Sector Casgliadau, Seilwaith a Marchnadoedd (CIMSP)

2.5 Mae CIMSP yn cysoni systemau casglu, seilwaith trin a marchnadoedd terfynol i gyflawni Tuag at Gymru Ddiwastraff. Mae'n pwysleisio osgoi gorddarparu capasiti adfer/gwaredu ac yn rhagamcanu maint a math y capasiti sy'n debygol o fod ei angen mewn rhanbarthau.

Cynllun y Sector Trefol (MSP)

2.6 Mae MSP yn rhoi blaenoriaeth i atal gwastraff a gesglir gan awdurdodau lleol, paratoi ar gyfer ei ailddefnyddio a'i ailgylchu, yn egluro capiau ar gyfer Troi Gwastraff yn Ynni/tirlenwi, ac yn atgyfnerthu mai dewis olaf yw triniaeth weddilliol o hyd.

Cynllun y Sector Adeiladu a Dymchwel (C&D)

2.7 Mae'n gosod camau gweithredu i sbarduno ailgylchu ac ailddefnyddio deunyddiau adeiladu a dymchwel o ansawdd uchel, gwahanu yn y tarddiad, a dargyfeirio o safleoedd tirlenwi anadweithiol, sy'n sail i rôl agregau eilaidd (sy'n cysylltu â'r Papur Pwnc Mwynau).

Cynllun y Sector Gweithgynhyrchu, Gweini ac Adwerthu Bwyd

2.8 Mae'n targedu'r gadwyn cyflenwi bwyd: atal, ailgylchu dolen gaeedig, a threulio anaerobig (AD) ar gyfer gwastraff bwyd nad oes modd ei osgoi, gan ategu casgliadau gwastraff bwyd trefol a chefnogi capasiti treulio anaerobig rhanbarthol.

Mwy nag Ailgylchu (2021)

2.9 Mae'n gosod y llwybr tuag at Gymru ddiwastraff, carbon sero net, gan gyflymu'r economi gylchol a gwthio gweithgarwch i fyny'r hierarchaeth (atal, ailddefnyddio, atgyweirio, ailweithgynhyrchu, ailgylchu). Dylai Cynlluniau Datblygu Lleol

alluogi'r seilwaith a'r lleoedd (canolfannau ailddefnyddio, cyfleusterau atgyweirio, didoli/ailbroesu o ansawdd uchel) sy'n cefnogi'r nodau hyn.

Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017 (mewn grym ers 2018; cyfraddau wedi'u diweddarau ym mis Ebrill 2025)

2.10 Roedd y Dreth Gwarediadau Tirlenwi wedi disodli Treth Dirlenwi'r DU yng Nghymru ac mae'n parhau i fod yn adnodd canolog i ddatgymell gwaredu. Cyfraddau cyfredol (o fis Ebrill 2025 ymlaen): safonol £126.15/t, is (anadweithiol) £6.30/t, a gwarediadau heb eu hawdurdodi £189.25/t.

Cyd-destun Polisi'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Presennol (Gwastraff)

2.11 Mae'r CDLIC a fabwysiadwyd yn cynnwys y polisiâu gwastraff canlynol:

Polisi Strategol PS 21: Rheoli Gwastraff - mae'n ymrwymo i sicrhau bod digon o dir ar gael mewn lleoliadau priodol i ddarparu rhwydwaith integredig o gyfleusterau gwastraff yn unol â'r hierarchaeth gwastraff a'r rhwymedigaethau rhanbarthol.

Polisi GWA 1: Darparu Seilwaith Rheoli Gwastraff ac Ailgylchu - mae'n dyrannu safleoedd penodol ar gyfer seilwaith gwastraff/ailgylchu ac yn caniatáu, y tu hwnt i ddyraniadau, cyfleusterau mewn adeiladau ar ystadau diwydiannol addas, chwareli a safleoedd tir llwyd priodol (ac eithrio compostio mewn safleoedd tirlenwi/rhesgompostio agored) lle mae modd cyfiawnhau'r angen lleol drwy Asesiad Cynllunio Gwastraff a lle mae'r effeithiau ar y dirwedd/amgylchedd/amwynder/iechyd yn dderbyniol. Mae sawl dyraniad yn gweithredu fel "chwareli trefol" i storio/ailgylchu gwastraff adeiladu a dymchwel.

Polisi GWA 2: Rheoli Gwastraff a Safleoedd Dynodedig - polisi sy'n seiliedig ar feini prawf sy'n cefnogi cynigion (e.e. compostio/ treulio anaerobig, cyfleusterau arbenigol) lle dangosir bod angen, cyflwyno Asesiad Cynllunio Gwastraff, parchu'r hierarchaeth, a lliniaru effeithiau (maint/dyluniad, amwynder, amgylchedd/treftadaeth, trafndiaeth, aer/sŵn/arogl).

Cyswllt â pholisi tir cyflogaeth (CYF1) - mae'n cadarnhau derbynioldeb cyfleusterau rheoli gwastraff (fel yn GWA1) ar dir cyflogaeth wedi'i ddiogelu/dyrannu, lle bodlonir profion GWA1/GWA2.

Monitro a mabwysiadu - wrth fabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, nid oedd angen wedi'i nodi am dirlenwi newydd; roedd angen monitro parhaus a byddai unrhyw gynigion yn cael eu hystyried yn erbyn GWA2.

3.0 CANFYDDIADAU'R ADRODDIADAU MONITRO

3.1 Mae'r gwaith monitro'n defnyddio:

- Archwiliwr Data Gwastraff (WDI) Cyfoeth Naturiol Cymru;

- Setiau data StatsCymru ar sgil-gynhyrchion gwastraff LAC ac ailgylchu;
- Gwybodaeth gan Adran Gwastraff y Cyngor (e.e. tipio anghyfreithlon);
- Gwasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru (NMWPS); a'r
- Adroddiadau Monitro Cynllunio Gwastraff Blyneddol statudol (mwyaf diweddar: 2019/2020 ar gyfer Gogledd Cymru).

Perfformiad Is-gynhyrchion Gwastraff ac Ailgylchu (StatsCymru - pennawd)

3.2 Mae cofnodion StatsCymru yn dangos bod Ynys Môn yn parhau i berfformio'n gryf o ran ailgylchu trefol, yn gyson o gwmpas/uwch na 65% ac ar y trywydd iawn i gyrraedd y targed statudol o 70% erbyn 2025. Mae hyn yn adlewyrchu'r trywydd a nodwyd yn Adroddiad Monitro Blyneddol 2019/2020 ond mae'n defnyddio ffigurau mwy diweddar. Mae Tabl 1 yn rhoi manylion am berfformiad ailgylchu Ynys Môn o'i gymharu â pherfformiad cenedlaethol.

Tabl 1: Canran y gwastraff LAC sy'n cael ei baratoi i'w aildddefnyddio/ailgylchu/compostio

(Targedau statudol: 2015/16 = 58%; 2019/20 = 64%; 2023/24 = 64%)

	2015/ 16	2016/ 17	2017/ 18	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23	2023/ 24
Ynys Môn	59.0	66.0	72.0	69.9	68.0	66.0	62.0	63.5	65.0
Cymru	60.2	63.8	62.7	62.8	65.1	65.4	65.2	65.7	66.6

3.3 Yn gryno, roedd Ynys Môn wedi rhagori ar y targed statudol yn 2015/16, 2019/20 a 2023/24. Digwyddodd gostyngiad dros dro yn 2021/22 a 2022/23, cyn adfer yn 2023/24. Mae Cymru gyfan yn dangos tuedd gyson ar i fyny o 60.2% (2015/16) i 66.6% (2023/24).

Gwastraff a Reolir gan Gyfleusterau ar Ynys Môn (NRW WDI 2022)

3.4 Mae WDI Cyfoeth Naturiol Cymru (2022) yn dangos bod cyfleusterau Ynys Môn wedi derbyn tunelli sylweddol ar draws categorïau. Gwastraff adeiladu a dymchwel yw'r gyfran fwyaf (dros 160,000 t), mae gwastraff trefol tua 65,000 t, a gwastraff amaethyddol/bwyd tua 45,000 t. Gorsafoedd trosglwyddo yw'r prif lwybr o hyd, gyda chefnogaeth Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref (HWRC).

Gwastraff a Waredwyd o Gyfleusterau ar Ynys Môn (NRW WDI 2022)

3.5 Mae'r set ddata gwastraff a waredwyd yn dangos dibyniaeth ar drosglwyddiadau rhwng awdurdodau i gyfleusterau rhanbarthol: gweddillol i Barc Adfer; organig i Gwyriad AD (ynghyd â chompostio lleol ym Mhenhesgyn); deunyddiau y gellir eu hailgylchu i Gyfleusterau Ailgylchu Deunyddiau (MRF) rhanbarthol. Rhagwelwyd y patrwm hwn yn Adroddiad Blyneddol 2019/2020 ac mae bellach wedi'i wreiddio.

Cymhariaeth â Llinell Sylfaen 2015

3.6 Daeth tystiolaeth Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd 2015 i'r casgliad bod system wastraff Ynys Môn yn ddigonol ar y cyfan a bod triniaeth weddilliol wedi'i sicrhau'n rhanbarthol. Mae gwaith monitro 2022 yn cadarnhau hyn ar lefel strategol. Mae'r tri newid canlynol yn nodedig:

- i. amlygrwydd sgil-gynhyrchion adeiladu a dymchwel/anadweithiol, gan atgyfnerthu'r angen i hyrwyddo agregau eilaidd (cyswllt â'r Papur Pwnc Mwynau);
- ii. problem ynghylch gwasanaeth lleol newydd yng Nghaergybi (absenoldeb HWRC) sy'n gysylltiedig â thipio anghyfreithlon parhaus; a
- iii. chyfyngiadau hygyrchedd yn Amlwch a dalgylch ehangach Gogledd Ynys Môn, lle mae'r pellter i Ganolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref presennol yn cyfyngu ar hwylustod a chyfranogiad. Byddai darparu Canolfan Ailgylchu Gwastraff y Cartref newydd yn gwella agosrwydd yn sylweddol, yn annog cyfraddau ailgylchu uwch ac yn helpu i leihau gwaredu amhriodol.

4.0 NEWIDIADAU CYD-DESTUNOL

4.1 Ers y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (2017), mae polisi, seilwaith, tueddiadau gwastraff ac amgylchiadau lleol wedi esblygu, gan siapia sut dylai'r Cynllun Datblygu Lleol newydd fynd i'r afael â gwastraff.

Treth Dirlenwi a Thueddiadau Gwaredu

4.2 Roedd Deddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017 wedi disodli Treth Tirlenwi'r DU ym mis Ebrill 2018. Codwyd cyfraddau ym mis Ebrill 2025 (safonol £126.15/t; is/anadweithiol £6.30/t; heb awdurdod £189.25/t), gan atgyfnerthu tirlenwi fel yr opsiwn a ffefrir leiaf yn yr hierarchaeth. Er bod y ddibyniaeth gyffredinol ar dirlenwi wedi gostwng, mae monitro'n dangos cynnydd tymor byr mewn gwarediadau cyfradd is (anadweithiol) yng Nghymru sy'n gysylltiedig â gweithgarwch adeiladu. Mae hyn yn uniongyrchol berthnasol i broffil Ynys Môn, lle mae ffrydiau adeiladu a dymchwel/anadweithiol yn sylweddol a lle mae angen i bolisi flaenoriaethu ailgylchu ac agregau eilaidd. Disgwylir i'r ffioedd clwyd uwch sy'n deillio o gyfraddau treth tirlenwi uwch gryfhau'r cymhelliant ariannol i ailgylchu ac adfer deunyddiau yn hytrach na'u gwaredu.

Datblygiadau Seilwaith Rhanbarthol

4.3 Mae dau ddatblygiad arwyddocaol wedi digwydd i seilwaith rhanbarthol ers mabwysiadu'r CDLIC. Y rhain yw:

- Mae Parc Adfer (Glannau Dyfrdwy) sy'n weithredol ers 2019 yn darparu capasiti Troi Gwastraff yn Ynni hirdymor ar gyfer awdurdodau Gogledd Cymru (gan gynnwys Ynys Môn).

- Mae **Gwryiad AD** yn parhau i drin gwastraff bwyd/organig, gan gefnogi ynni adnewyddadwy a dargyfeirio o safleoedd tirlenwi.

Mae'r rhain yn darparu capasiti trin rhanbarthol diogel.

Perfformiad Gwastraff yr Awdurdod Lleol

4.4 Mae cyfraddau ailgylchu Ynys Môn yn tua 65% ar hyn o bryd. Mae cynlluniau'n cael eu datblygu i sicrhau bod y targed ailgylchu statudol o 70% yn cael ei gyrraedd.

Materion Lleol - Tipio Anghyfreithlon Caergybi

4.5 Mae tipio anghyfreithlon parhaus yng Nghaergybi, anheddiad mwyaf yr Ynys, yn gysylltiedig â diffyg canolfan ailgylchu gwastraff y cartref yn y dref neu'r cyffiniau. Mae'r opsiynau'n cynnwys:

- i. dyraniad safle penodol; neu
- ii. polisi hyblyg sy'n caniatáu Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref ar dir cyflogaeth.

Gogledd Ynys Môn - Mynediad at Wasanaethau ac Ailgylchu

4.6 Mae Gogledd Ynys Môn yn cynnwys nifer o aneddiadau ynysig o ran mynediad at gyfleusterau ailgylchu ac mae'n fan gwan strategol o ran darparu gwasanaethau lleol. Mae'r teithiau i'r Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref agosaf yn hir, tua 14 milltir i Walchmai ac 16 milltir i Benhesgyn, gan greu rhwystrau i ailgylchu cyfleus a gwaredu cyfreithlon. Byddai sefydlu Canolfan Ailgylchu Gwastraff y Cartref o fewn neu'n agos at yr anheddiad mwyaf, sef Amlwch, yn gwella agosrwydd a hygyrchedd yn sylweddol, yn annog mwy o ailgylchu lleol, ac yn helpu i leihau nifer yr achosion o waredu amhriodol.

Esemptiadau U1 - Defnydd Priodol a Chamddefnyddio

4.7 Gall defnyddio esemptiadau gwastraff U1 (ac eraill) fod yn llwybr dilys ar gyfer adfer ac ailgylchu deunyddiau addas yn fuddiol, a phan gânt eu defnyddio'n gywir maent yn cyfrannu'n gadarnhaol at amcanion economi gylchol. Fodd bynnag, mae profiad lleol yn dangos bod perygl hefyd y bydd esemptiadau'n cael eu camddefnyddio, gyda deunydd yn cael ei ddodi mewn lleoliadau ac mewn ffyrdd sy'n cyfateb i waredu yn hytrach nag adfer. Gall arferion o'r fath danseilio effeithiolrwydd yr hierarchaeth gwastraff, achosi risgiau amgylcheddol, a chreu anawsterau i'r Adran Gorfodaeth Cynllunio a Chyfoeth Naturiol Cymru. Dylai'r CDLI newydd annog a galluogi defnyddio esemptiadau'n briodol, gan gyflwyno rheolaethau cynllunio cryfach a disgwyliadau cliriach - yn enwedig drwy ddefnyddio cynlluniau rheoli deunyddiau mewn perthynas â datblygiadau mawr - i atal camddefnyddio a chamleoli sgil-gynhyrchion ar safleoedd sy'n cofrestru esemptiadau U1 yn anghyfreithlon.

Proffil Ffrwd Wastraff a Risgiau

4.8 Gwastraff adeiladu a dymchwel yw'r brif ffrwd wastraff ar yr Ynys o hyd, ac roedd yn fwy na 160,000 tonnall yn 2022. Nid rwbel adeiladu caled (brics, blociau, concrit, asffalt) yw cyfran sylweddol o hyn, ond yn hytrach sgil-gynhyrchion cloddio -

priddoedd, clai a gorsborion. Mae'r deunyddiau hyn yn cyflwyno her benodol ar gyfer ailgylchu oherwydd, ar hyn o bryd, anaml iawn y maent yn bodloni'r gofynion ardystio diwedd gwastraff a bennir gan y Rhaglen Weithredu ar Adnoddau Gwastraff (WRAP). Mae'r mater hwn, y tynnwyd sylw ato dro ar ôl tro gan Cyfoeth Naturiol Cymru, yn golygu nad oes gan lawer iawn o sgil-gynhyrchion cloddio gyfleuster adfer clir, ac yn aml maent yn cael eu trosglwyddo i'w gwaredu mewn cyfleusterau anadweithiol awdurdodedig. Mewn rhai achosion, gall hyn hefyd annog tipio heb awdurdod. Mae'r pwysau hyn yn tanlinellu'r angen am bolisi i gefnogi ailgylchu deunyddiau addas o ansawdd uchel, i greu amodau sy'n hyrwyddo marchnadoedd agregau eilaidd ac eildro cryfach, ac i gyfeirio priddoedd, clai ac isbridd gweddilliol nad oes modd eu hosgoi i gynlluniau a datblygiadau lle gellir eu trin fel gweithrediadau adfer buddiol ac nid fel gwaredu.

- 4.9 Mae gwastraff amaethyddol/bwyd yn sylweddol (~ 45,000 t, 2022). Fodd bynnag, gallai cau gwaith dofednod 2Sisters (Llangefni, 2022) leihau rhai ffrydiau organig. Mae capasiti rhanbarthol yn Gwriad AD, safle compostio lleol Penhesgyn a'r ffatri treulio anaerobig fasnachol ym Mona, yn parhau i ddarparu llwybrau trin.

Goblygiadau i'r CDLI newydd

- 4.10 Ystyrir mai'r materion canlynol sydd â'r goblygiadau mwyaf i'r CDLI newydd:
- Bod capasiti trin strategol yn cael ei sicrhau drwy Parc Adfer (EfW) a Gwriad (AD);
 - Dylai'r polisi roi mwy o bwyslais ar ailgylchu adeiladu a dymchwel a datblygu agregau eilaidd, gan weithio ar y cyd â Chyfoeth Naturiol Cymru i edrych ar gyfleoedd i symud ailddefnyddio priddoedd cloddio a sgil-gynhyrchion yn uwch i fyny'r hierarchaeth gwastraff; a
 - Diweddaru polisiau i wreiddio egwyddorion economi gylchol (*Mwy nag Ailgylchu*, 2021)

Twf a Phrosiectau Mawr - Pwysau'r Galw

- 4.11 Mae'n bosibl y bydd prosiectau datblygu a seilwaith mawr posibl ar Ynys Môn ac o'i hamgylch yn arwain at sgil-gynhyrchion gwastraff sylweddol, yn enwedig yn ystod gwaith adeiladu. Gall cynlluniau allweddol gynnwys Porthladd Rhydd Ynys Môn, Wylfa, trydedd bont bosibl dros Afon Menai, a chynlluniau amddiffyn yr arfordir mawr fel Morglawdd Caergybi. Ar ben hynny, bydd cynlluniau i ddarparu tai, gwella trafnidiaeth, ac uwchraddio cyfleustodau gyda'i gilydd yn cynyddu gwastraff adeiladu, masnachol a diwydiannol (C&I), a gwastraff trefol (LAC). Disgwylir i gynlluniau o'r fath gynhyrchu gwastraff fel a ganlyn:
- **Cam adeiladu:** mae llawer iawn o ddeunyddiau **adeiladu a dymchwel anadweithiol** yn cynnwys priddoedd a cherrig; concrit, brics a serameg, asffalt, sgil-gynhyrchion clirio safle a phecynnu - gan atgyfnerthu'r angen am ailgylchu/ailbroseu gwastraff adeiladu a dymchwel a threfniadau trosglwyddo/creu sypiau cadarn; a

- **Cam Gweithredol:** Disgwylir i'r Porthladd Rhydd/twf cyflogaeth a thai newydd gynyddu ffrydiau diwydiannol a threfol (LAC)(papur/cerdyn, plastigau, pren, metelau, deunyddiau ailgylchadwy y cartref/gweddillion).

4.12 O ran goblygiadau polisi, dylai'r CDLI newydd geisio rhoi blaenoriaeth i ailgylchu gwastraff adeiladu a dymchwel/agregau eilaidd; diogelu/galluogi creu sympiau/gosod dros dro ar dir cyflogaeth; sicrhau bod gwasanaethau lleol yn cael eu darparu'n amserol lle bo angen; ac annog rheolwyr adnoddau adeiladu i ymgysylltu â hyrwyddwyr prosiectau.

5.0 DARPARIAETH AC ANGEN

5.1 Mae'r adran hon yn ystyried a yw seilwaith gwastraff Ynys Môn yn ddigonol i ddiwallu anghenion nawr/yn y dyfodol ac a oes angen ymyrryd ag unrhyw fylchau. Mae'n defnyddio WDI 2022 Cyfoeth Naturiol Cymru, StatsCymru, gwybodaeth y Cyngor, ac Adroddiad Monitro statudol 2019/2020.

Darpariaeth Bresennol

(A) *Darpariaeth yr awdurdod lleol a chontractau rhanbarthol*

- **HWRC:** Mae Penhesgyn a Gwalchmai yn sail i berfformiad ailgylchu uchel.
- **Ailgylchu compost:** Mae Penhesgyn yn prosesu gwastraff gwyrdd/organig, gan ddargyfeirio deunydd bioddiraddadwy o safleoedd tirlenwi.
- **Gorsafoedd trosglwyddo gwastraff:** cyfleuster trwyddedig ym Mhenhesgyn sy'n galluogi creu sympiau o wastraff trefol, gwastraff masnachol a diwydiannol a gwastraff adeiladu a dymchwel a'i symud ymlaen i gael ei drin/adfer yn rhanbarthol.
- **Triniaeth (rhanbarthol):** sicrhau mynediad at Parc Adfer (gweddilliol trefol) a Gwriad AD (organig).

(B) *Cyfleusterau'r sector masnachol a phreifat (dangosol; ymhelaethir yn Atodiad A)*

- **Gorsafoedd trosglwyddo gwastraff:** Humphries Waste, Veolia Mona, Green Skips, Cymru Lân.
- **Trosglwyddo anadweithiol/adeiladu a dymchwel ac ailgylchu agregau/allfeydd adfer:** Chwarel Cae'r Glaw (Hogan Aggregates, Chwarel Rhuddlan Bach (Hurt ar hyn o bryd); Chwarel Nant Newydd (Hurt ar hyn o bryd), Chwarel Bwlch Gwyn (Agregau Ynys Môn).
- **Treuliad Anaerobig:** Mona
- **Compostio:** Gwyn Maple, Star, Gaerwen
- **Ailgylchu metel a dadlygru/datgymalu ELV:** Gweithredwyr sy'n gwasanaethu'r farchnad ar draws yr Ynys.

Asesiad Digonolrwydd

5.2 Mae'r canlynol yn amlinellu digonolrwydd y trefniadau presennol mewn perthynas â gwastraff:

- **Capasiti strategol:** ni nodwyd unrhyw ddiffyg strategol; mae anghenion trin gweddilliol ac organig yn cael eu diwallu drwy gcontractau rhanbarthol hirdymor.
- **Ailgylchu/dargyfeirio:** Mae canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref a chasgliadau yn cefnogi ailgylchu > 65% - mae'r ddarpariaeth yn ddigonol.
- **Anadweithiol a C&D:** Gwastraff anadweithiol ac adeiladu a dymchwel yw'r brif ffrwd o hyd ar yr Ynys (>160,000 tonnall yn 2022) gyda thueddiadau tebyg yn gysylltiedig â ffigurau 2024. Er y gall y capasiti anadweithiol presennol ddarparu ar gyfer y sgil-gynhyrchion presennol, dylai'r pwyslais polisi symud tuag at ailgylchu C&D gwerth uwch a chynhyrchu agregau eilaidd. Yn hanesyddol, mae llawer o'r gweithgarwch hwn wedi cael ei gynnal mewn chwareli, ond mae prinder lle a'r angen i adleoli gweithrediadau wrth i safleoedd symud ymlaen wedi arwain yn aml at ddarpariaeth dameidiog. Gan adeiladu ar y dull "chwarel drefol" a sefydlwyd yn y CDLIC, dylai'r CDLI newydd ystyried a ellid nodi chwareli sydd wedi'u cloddio, yn ogystal â thir priodol y tu allan i safleoedd chwareli neu gerllaw iddynt, ar gyfer ailgylchu gwastraff adeiladu a dymchwel hirdymor ac adfer agregau. Byddai hyn yn rhoi mwy o sefydlogrwydd i weithredwyr, yn lleihau'r galw am agregau crai ac yn helpu i symud y ffrwd deunydd hon ymhellach i fyny'r hierarchaeth gwastraff.
- **Amaethyddol/organig:** Mae compostio Star, Gwriad AD, Mona AD, a Phenhesgyn yn cynnig darpariaeth ddigonol

Bwlch a Nodwyd - Caergybi a Gogledd Ynys Môn

5.3 Mae'r unig ddiffyg nodedig ar lefel ddaearyddol leol, sy'n adlewyrchu'r dosbarthiad anghyson o Ganolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref yng Nghaergybi a Gogledd Ynys Môn (Amlwch) y dylai'r CDLI newydd fynd i'r afael ag ef drwy wneud y canlynol:

- Dyrannu safleoedd HWRC penodol yn/ger Caergybi ac Amlwch; neu
- Galluogi datblygu HWRC ar dir cyflogaeth a ddyrannwyd.

Goblygiadau i'r CDLI newydd

5.4 O ystyried y sefyllfa bresennol o ran darparu cyfleusterau a'r bylchau a nodwyd yn y ddarpariaeth honno, ystyrir bod y goblygiadau canlynol yn codi ar gyfer y CDLI newydd:

- Nid oes angen dyraniadau strategol newydd ar gyfer triniaeth weddillol/organig.
- Cryfhau'r gefnogaeth i ailgylchu gwastraff adeiladu a dymchwel ac agregau eilaidd.

- Darparu Canolfan Ailgylchu Gwastraff y Cartref yng Nghaergybi ac Amlwch drwy ddyraniad neu bolisi galluogi ar dir cyflogaeth.

Galw yn y Dyfodol - Prosiectau Mawr a Senarios Twf

5.5 O ystyried y cynnydd sylweddol a ragwelir yn y tymor byr mewn sgil-gynhyrchion adeiladu a dymchwel a chynnydd posibl mewn gwastraff masnachol a diwydiannol yn ystod camau gweithredu, sy'n golygu bod angen seilwaith lleol hyblyg, awgrymir y dylai'r CDLI newydd ymateb fel a ganlyn:

- Ffocws ar C&D - cryfhau ailgylchu/ailbrosesu ar yr ynys a'r defnydd o agregau eilaidd, lleihau tirlenwi anadweithiol a chludo o bell. Cysyniadau Chwareli Trefol fel y nodir yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd
- Capasiti creu sypiau - galluogi atebion trosglwyddo/ creu sypiau dros dro/parhaol ar dir cyflogaeth i reoli cyfnodau brig, gan sicrhau cydnawsedd â defnyddiau cyfagos drwy ddylunio a rheoli.

Capasiti Safleoedd Tirlenwi ac Adfer Chwareli Anweithredol (TAN 21)

5.6 Mae tystiolaeth yn dangos bod capasiti sylweddol ar gyfer deunyddiau anadweithiol yn Rhuddlan Bach a Nant Newydd (Brynteg) fel rhan o gysyniadau adfer chwareli cymeradwy. Mae'r ddau safle'n elwa o ganiatâd trosglwyddo gwastraff anadweithiol a gallant dderbyn sgil-gynhyrchion adeiladu a dymchwel addas (e.e. priddoedd/isbriddoedd, brics mâl/concrit) o dan reolaethau trwydded/cynllunio i gwblhau gwaith tirffurfio adferol a lleihau'r pwysau ar gapasiti tirlenwi anadweithiol cyffredinol.

5.7 Yn nhermau polisi, mae TAN 21: Gwastraff yn trin tirlenwi fel yr opsiwn olaf ac mae'n gofyn am gynigion ar gyfer capasiti tirlenwi newydd i ddangos angen, osgoi gorddarpariaeth, a pharchu agosrwydd a hunangynhaliaeth. Ar gyfer gwaredu anadweithiol sy'n gysylltiedig ag adfer, mae "angen" fel arfer yn canolbwyntio ar y canlynol:

- swm ac addasrwydd y deunydd sydd ei angen i gyflawni'r gwaith adfer a gymeradwywyd;
- argaeledd sgil-gynhyrchion lleol priodol; a
- diffyg opsiynau haen uwch (ailddefnyddio/ailgylchu) / anallu i gyrraedd diwedd gwastraff.

Dull o ddewis deunyddiau

5.8 Yng ngoleuni codiad yn y Dreth Gwarediadau Tirlenwi a'r economi gylchol, dim ond gwastraff anadweithiol gweddilliol na ellir ei ailgylchu y dylid ei ddyddodi fel rhan o'r gwaith adfer yn y safleoedd hyn (priddoedd a gronynnau mân fel arfer na allant gyrraedd diwedd gwastraff). Er y gall hyn ymestyn amserlenni adfer (gan fod tirffurfiau'n cymryd mwy o amser i'w cwblhau), mae'n darparu allfa tymor byr i ganolig gwerthfawr ar gyfer gwastraff anadweithiol gweddilliol na ellir ei ailgylchu'n rhesymol, sy'n gyson â'r hierarchaeth gwastraff.

Pwynt chwilio

5.9 Yn unol â TAN 21 a'r dull rhanbarthol, dylai Ynys Môn a rhanbarth ehangach Gogledd Cymru fod yn brif bwynt chwilio ar gyfer unrhyw waredu anadweithiol ychwanegol i gefnogi gwaith adfer, gan flaenoriaethu safleoedd mwynau presennol sy'n cael eu hadfer a thir sydd wedi cael ei ddatblygu o'r blaen, gan ystyried trafndiaeth (agosrwydd at sgil-gynhyrchion/rhwydwaith ffyrdd strategol). Gyda dim ond gwastraff anadweithiol gweddilliol na ellir ei ailgylchu sy'n cael ei ddyddodi i ddarparu tirffurfiau cymeradwy (priddoedd/gronynnau mân fel arfer nad ydynt yn gallu cyrraedd diwedd gwastraff). Dylid defnyddio'r CL:AIRE DoWCoP lle bo hynny'n berthnasol mewn datblygiadau eraill (nid adfer) i hwyluso aildefnyddio cyfreithlon a lleihau gwaredu

6.0 DIOGELU

6.1 Mae diogelu yn gwarchod seilwaith gwastraff presennol/wedi'i gynllunio rhag datblygiad anghydnaws; hebddo, gall llechfeddiannu defnyddiau sensitif gyfyngu ar gyfleusterau sy'n hanfodol i dargedau statudol ar gyfer gwastraff/ailgylchu.

Y Sefyllfa Bresennol

6.2 Roedd y CDLIC (2017) yn cynnwys polisiâu strategol ond dim parthau diogelu wedi'u mapio; roedd yr amddiffyniad yn dibynnu ar bolisiâu cyffredinol. Mae TAN 21 yn cynghori diogelu safleoedd sy'n angenrheidiol i gynnal rhwydwaith integredig a digonol. Mae monitro rhanbarthol wedi pwysleisio cynnal capasiti gweithredol, yn enwedig Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref, gorsafoedd trosglwyddo, a llwybrau triniaeth rhanbarthol.

Cyfleusterau y mae Angen eu Diogelu ar Ynys Môn

6.3 Dylid diogelu'r rhestr o gyfleusterau sydd wedi'u cynnwys ym mharagraff 5.1 rhag datblygiadau amhriodol.

Goblygiadau Polisi i'r CDLI newydd

6.4 Nodir y goblygiadau canlynol ar gyfer y CDLI newydd mewn perthynas â diogelu:

- Adnabod a diogelu'r safleoedd uchod yn ffurfiol
- Dylai polisiâu sy'n seiliedig ar feini prawf fynnu bod cynigion ar gyfer defnyddiau sensitif sydd wedi'u lleoli ger safleoedd gwastraff sydd wedi'u diogelu yn dangos na fyddent yn amharu ar weithrediadau nawr nac yn y dyfodol. Ar ben hynny, pan fydd cynigion yn cael eu gwneud ar gyfer newid defnydd safleoedd ar gyfer rheoli gwastraff, yn enwedig ar dir diwydiannol cyffredinol, dylai polisi fynnu cael tystiolaeth glir sy'n dangos nad oes angen y cyfleuster mwyach at ddibenion gwastraff, ac na fyddai newid ei ddefnydd yn peryglu dyheadau a thargedau ailgylchu Ynys Môn.
- Cydnabod dibyniaeth ar gyfleusterau rhanbarthol (Parc Adfer, Gwyrriad) a'u seilwaith creu sypiau/trosglwyddo, gan sicrhau parhad a hyblygrwydd os bydd contractau'n newid.

7.0 MONITRO

7.1 Mae monitro'n darparu'r sylfaen dystiolaeth i ddangos a yw'r CDLI newydd yn sicrhau rhwydwaith digonol ac integredig o gyfleusterau gwastraff ac yn symud deunyddiau i fyny'r hierarchaeth gwastraff. Gan fod sgil-gynhyrchion a llwybrau trin yn amrywio yn ôl cylchoedd economaidd, technoleg a rheoliadau, bwriedir i'r dull fod yn ymarferol, yn gymesur ac yn ymatebol, yn hytrach nag yn rhagnodol.

Ffynhonnell Data

7.2 Mae'r gwaith monitro'n seiliedig yn bennaf ar Archwiliwr Data Gwastraff (WDI) Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer llofoedd "derbyn/gwaredu" lefel cyfleuster blynyddol, a chyfres StatsCymru/Llywodraeth Cymru ar gyfer sgil-gynhyrchion a Gasglwyd gan Awdurdodau Lleol (LAC), perfformiad ailgylchu a chydymffurfiaeth statudol. Ategir hyn gan wybodaeth Gwasanaeth Gwastraff y Cyngor (gan gynnwys tipio anghyfreithlon, adborth/monitro gweithredol ac ymgysylltu â'r gymuned) a chyngor gan Wasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru (NMWPS) ar llofoedd, capasiti a gweithrediadau trawsffiniol. Mae'r Adroddiadau Monitro Cynllunio Gwastraff Blynyddol yn parhau i fod yn gyfeiriad statudol ar gyfer cyd-destun a methodoleg rhanbarthol; mae cyhoeddi ar hyn o bryd yn llusgo ar ôl setiau data mwy newydd (y diweddaraf sydd ar gael i ni: 2019-2020). Lle mae'r ffigurau'n wahanol, mae'r gyfres ddiweddaraf gan Cyfoeth Naturiol Cymru/StatsCymru yn darparu'r llinell sylfaen, gyda'r AWPMR yn cael ei nodi ar gyfer cyd-destun. Mae'r dystiolaeth bresennol yn awgrymu nad oes diffygion o ran capasiti ar hyn o bryd; serch hynny, mae parhau i arsylwi yn bwysig er mwyn cynnal perfformiad statudol ac uchelgeisiau Llywodraeth Cymru. Mae dull ansoddol ysgafn - sy'n rhoi sylw i arwyddion cynnar ar frig yr hierarchaeth - yn ymddangos yn gymesur ar hyn o bryd.

Dull Adolygu

7.3 Yn hytrach na throthwyon rhifiadol sefydlog ar y pwynt hwn, mae'r CDLI newydd yn dibynnu ar bwyntiau adolygu ansoddol sy'n seiliedig ar dystiolaeth ochr yn ochr â TAN 21. Gellir cychwyn adolygiad penodol lle mae monitro'n dangos, er enghraifft, diffyg sylweddol yn erbyn y llwybr ailgylchu statudol, colled neu gyfyngiad mewn cyfleusterau wedi'u diogelu, cynnydd parhaus mewn dyddodiad anadweithiol heb gynnydd cyfatebol mewn ailgylchu adeiladu a dymchwel, newid sylweddol mewn contractau/canolfannau trin rhanbarthol, neu faterion mynediad cyson at wasanaethau a ddangosir gan dueddiadau tipio anghyfreithlon (sy'n bodoli yng Nghaergybi). Gan mai tirlenwi yw'r dewis olaf, mae'r pwyslais o hyd ar weithredu'n gynnar i roi hwb i wastraff yn uwch yn yr hierarchaeth - o bosibl archwilio capasiti creu sypiau/ailbrosesu ychwanegol a mynd i'r afael â mynediad at wasanaethau lleol yn amodol ar dystiolaeth a chydweithio â phartneriaid.

8.0 MATERION, AMCANION AC OPSIYNAU

8.1 Mae'r adran hon yn dwyn ynghyd y gwaith monitro a gwybodaeth am safleoedd i nodi'r prif faterion cynllunio gwastraff ar gyfer Ynys Môn, yr amcanion cyffredinol y gallai'r Cynllun Datblygu Lleol Newydd weithio tuag atynt, a chyfeiriad polisi cymesur. Yn yr un modd â Rhan 7, mae'r pwyslais ar ddull ymarferol sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac sy'n cefnogi'r hierarchaeth gwastraff ac sy'n osgoi bod yn rhy ragnodol.

Materion Allweddol

8.2 Nodir y canlynol fel y materion allweddol i'w hystyried mewn perthynas â datblygu polisi:

- **Capasiti strategol** - anghenion gweddilliol ac organig yn cael eu diwallu drwy Parc Adfer/Gwryiad; dim diffyg strategol.
- **Adeiladu a Dymchwel** - rheolir >160,000t (2022); dibyniaeth ar dirlenwi anadweithiol am gyfran o hynny; cryfhau ailgylchu adeiladu a dymchwel/agregau eilaidd. Mae dwy fantais i hyn - mae'n helpu i leihau dibyniaeth ar agregau crai ac yn cynyddu cyfraddau ailgylchu.
- **Amaethyddiaeth/organig** - ffrwd sylweddol; cynnal darpariaeth hyblyg drwy dreulio anaerobig/compostio.
- **Perfformiad o ran ailgylchu** - yn gyson gryf; angen buddsoddiad parhaus i gynnal/datblygu.
- **Bylchau mewn gwasanaethau yng Nghaergybi a gogledd Ynys Môn** - diffyg canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref mewn cytreffi mawr ar yr Ynys.
- **Diogelu** - gwarchod Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref, seilwaith trosglwyddo, compostio a chreu sypiau rhag datblygiad anghydnaws.
- **Pwysau galw** - cynllunio ar gyfer prosiectau mawr a thwf (Porthladd Rhydd, Wylfa, pont dros Afon Menai, amddiffyn yr arfordir, anghenion tai), felly mae angen ychwanegu hyblygrwydd at bolisiau datblygu ar raddfa fawr.

Amcanion i'r CDLI newydd

8.3 Nodir mai'r canlynol yw prif amcanion y Cynllun newydd:

- **Cynnal digonolrwydd strategol** drwy gontractau triniaeth rhanbarthol.
- **Hyrwyddo ailgylchu adeiladu a dymchwel ac agregau eilaidd**, gan leihau'r ddibyniaeth ar dirlenwi anadweithiol a chynyddu'r defnydd o agregau wedi'u hailgylchu.
- **Ymgorffori egwyddorion economi gylchol** (*Mwy nag Ailgylchu*, 2021) ar draws polisïau.
- **Sicrhau Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref Caergybi a Gogledd Ynys Môn** i gau'r bwlch yn y gwasanaeth.
- **Diogelu seilwaith allweddol** (HWRCs, trosglwyddo, compostio, creu sypiau).
- **Monitro ac ymateb** gan ddefnyddio Cyfoeth Naturiol Cymru, StatsCymru, Adroddiadau Monitro Gwastraff Blynyddol (mae angen eu diweddarau).

Mae angen i NMWPS a'r Adran Gwastraff gydweithio ar batrymau gwybodaeth ar lawr gwlad.

Opsiynau ar gyfer Ymateb Polisi

8.4 Yn dilyn yr uchod, ystyrir mai'r opsiynau mewn perthynas â'r ymateb polisi yw:

- **Dewis A: Gwneud Dim** - cadw dull gweithredu'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd; ni fyddai'n mynd i'r afael â Chanolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref Caergybi a Gogledd Ynys Môn nac yn cryfhau ailgylchu adeiladu a dymchwel.
- **Dewis B: Gwella Polisi (Dewisol)** - diweddarau polisïau i:
 - gefnogi'r gwaith o gyflwyno canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref yng Nghaergybi a gogledd Ynys Môn (dyrannu neu alluogi ar dir cyflogaeth);
 - cryfhau ailgylchu Adeiladu a Dymchwel/agregau - eilaidd yn unol â / yn gydnaws â'r papur Mwynau;
 - gwreiddio diogelu cyfleusterau allweddol;
 - adlewyrchu blaenoriaethau'r economi gylchol yn unol â PCC12 a *Mwy nag Ailgylchu*.